

# Llevant

Quinzenari portaveu de l'Associació "Minerva,"-Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa Comarea

Redacció i Administració Quatre Cantons, 3 ✦ ARTÁ	Dels treballs publicats ne son responsables els autors  NO'S TORNEN ELS ORIGINALS	PREUS Espanya { Trimestre. . . 0'50 Ptas. Any. . . . . 2'00 » Estranger . . . . . Doble.	Se paga a la hastreta
Any I	Artá (Mallorca) 14 de Janer de 1917	Núm. 2	

## Per la nostra llengua

Enguany, com l'any passat, la nostra benvolguda llengua es estada enalçada i honorada a diferents bandes de la nostra nacionalitat amb una hermosa festa d'homenatge qu'arreu anomenen «Diada de la llengua catalana». Aquesta festa s'ha celebrada ja i molt entusiasmada a Inca i Lluchmajor dins la nostra Illa i amb tota cura i solemnitat dins Barcelona.

Noltros que li rendim culte especial i l'estimam en tot el nostre cor, com s'estima a una mare, sentim un veritable pler al veure com arreu es estimada i honorada, y al mateix temps un fondo sentiment de que'l nostre poble no estiga encara ben disposat a la celebració de tan bella «Diada».

La llengua es el millor llegat dels nostros avis. Per ella te encara fesomia propi la nostra Roqueta.

N'hi ha qui semblen consentir en que desapareisca i no veuen que al desapareixer la llengua, desapareix la expressió mes característica d'un poble, desapareix el poble mateix que sumat als demés es confón amb ells formant un tot uniforme, sense caracter propi qu'el distingisca.

La nostra llengua retuda, oblidada, perseguida i despreciada durant varies centuries fins persos mateixos fills que cercaven sa total desaparició, no mori no, que prou gordava en ses entranyes la saba que li havien infiltrat un Muntaner, un Eximenis, l'alt En Jaume E'l Conquistador i el nostro eximi Ramón Lull, i pasada aquella época de persecucions i d'oblit, ha trobat de nou qui l'ha estimada amb mes forsa, qui l'ha conrada amb mes amor i qui li ha regalat una literatura rica qu'es gloria per noltros i una enveja p'els esters.

Ara si que's pot dir que te vida esponerosa i que no pot morir, perque l'exercit d'amadors i entusiastes de sa gloria es de cada dia mes numeros i mes ardit, i aquest exercit va a la reconquista de sos drets de que l'expoliaren, i aquells mateixos qu'abans s'empagaïen d'usarla, avui li reten homenatge.

Sia per sempre honorada i enalçada la nostra llengua estimadissima qu'es la dels nostros pares i la qu'avui han feta immortal escriptors de tanta alsada com en Verdager i en Maragall a Catalunya; n'Alcove, n'Aguiló i Mossen Costa dins Canostra.

LLEVANT s'adheriex entusiastament a la festa que en aquests dies passats, s'ha tributada a la nostra benvolguda llengua Catalana, que per molt que se negui, es la nostra, i treballarà a fi de que s'aumentí aquí i a tot arreu el nombre dels seus estimadors y conradors.

## Històriques

Lo que li succeí en el Rei En Jaume i en els seus en la conquesta del districte d'Artá.

La Ciutat de Mallorca, la gentil ciutat arabesca havia caigut en mans del valent i jovenivol rei En Jaume d'Aragó; les seues tropes que després de la fadiga i esbraonament dels llargs trabais de tan penosa conquis-

ta sentien ganas de repós, i d'expansió i sobre tot de rebre la recompensa per tants de sacrificis, trobaren, tant prest com pogueren passar les murades, lo que poria satisfier amb associament les seues esperanças i els seus desitjos; perque fou tan rica la presa, diu un historiador, que els mateixos criats del Rei estaren vuit dies sense anar-lo a veure.

Però no tot havia d'esser bonansa i alegria; La ciutat estava plena de morts sense enterrar, i molts de moros s'havien replegat a les muntanyes de Soler i d'Artá.

Així va esser que mentres s'estava fent el repartiment de bens i joies que havien preses als sarraïns en mig del entusiasme i exaltació de tot-hom, contra lo que havia volgut que se fés el Rei que desitjava esveïr lo primer de tot els moros de la muntanya, se declará una pesta dins sa ciutat tant terrible que en pocs dies morí una gran part, i de lo més granat del exercit del Rei aragonés acovardant els ànims i sembrant el dol dins aquelles tropes po. temps antes tan coratjoses i divertides.

Sort que l'ànim gran i de bon trempa del valent En Jaume no tamboletja i posat al cap de poques forces feu el segón eximent contra els sarraïns que hi havia per les muntanyes.

Se trobaven encara a Mallorca En Nuno Sans i el Bisbe de Barcelona i Exeminis d'Orreà, diu Pere Marsili en la seua crónica, i surtí el Rei cap a les muntanyes a cassar els lladres fugitius. Quant fonc a Inca se topá amb el mestre dels frares del Hospital i reüní consell de nobles per determinar com havien d'empendre aquella ieta. Els nobles, que havien explorat bastant i sabien els llocs fortificats de l'Illa, foren de parer i aconsellaren al Rei, de que no convenia investir cap a les muntanyes, perque hi havia refugiat en Xuaip juntament amb trenta cavallers i tres mil homes de a peu. Encara que de mala gana acceptá el Rei aquest consell.

Entrada la nit, estant tots reposant, la son no arribava a aclucar els ulls del actiu Rei que no poria consentir a tornar-se-n de buit a la ciutat. Així es que cridá a alguns dels qui abans havien fetes excursions exploradores, i les demaná si sabien altre part, a més de les muntanyes, aon hi hagues sarraïns refugiats. Un d'aquells li contá, senyalant-li una gran serra, les muntanyes d'Artá de sa part de sa Colonia, (es puig d'en Ferrutx, de sa Devesa etc.) que desde Inca se destriaven just besant la mar de la gran badia (1), que dies passats, anant a explorar aquells paratges toparen un estol de devers xixanta sarraïns armats, que com los veren recu aren fins a amagar-se dins una cova que hi havia a s'empit d'una d'aquelles muntanyes.

Se n'alegrá el Rei de sebre aquelles coses, perque així tenia un medi per fugir de la confusió i vergonya que les caia damunt per haver surtit a pendre les muntanyes i tornar sense haver-ho conseguit. Reüní el consell de nobles i també les agradà an aquests la proposta del Rei d'anar a sometre els moros de les muntanyes d'Artá.

A la dematinada plegaren les tendes, i enviaren devant, devant homos de a peu i de a cavall per deturar als que per ventura s'atrevisser a investir-los en tant que el Rei arribás. A toc de vespres arribá el Rei an aquell paratge aon els de les avançades s'avien ja ba-

(1) Creim amb En Quadrado, contra lo que molts han dit, que la cova aon estava arremulinada i se feu forta aquesta gent sarraïna no era la boca de les Coves d'Artá; perque per arribar-hi desde Inca era precis atrevessar els camps montanyosos de la nostra vila, lo que era molt exposat, i difícil d'anar-hi amb so temps en que, com se veurá, e-hi anaren i llevar la situació de la boca de les coves just vora la má no diu gens amb les circumstancies del combat; ademés l'.dalill qui acusá al Rei l'existencia de aquells sarraïns li digué, «qui aquí son en aquella serra que devant vos es»; i desde Inca el Rei no poria tenir mai devant ell la boca de les Coves d'Artá. Totes ses raons en contra de que aquest lloc fós sa boca de ses Coves d'Artá, se poren aduir a favor de lo que noltros creim.

tut amb els sarraïns. Tan pronta com se'n temeren aquets que havia arribat el Rei començaren a encendre tees i fogateres, fent senyes i demanant ajuda als moros de les muntanyes d'Almatux i de Lluch aon hi havia refugiats en Xuayp i els seus.

Com la fosca anava entrant i la gent estava cançada, per haver caminat aquell dia desde Inca fins a les muntanyes d'Artá, s'aturaren, just devora una font que hi havia an el peu de una de les muntanyes.

(Seguirá)

LL. LLITERES, Pore.

## Del día

### La pau no ve

Aquell raig d'esperansa que desde unes setmanes enrrera mos havien fet concebre s'es esvaït, s'es estroncat. La pau encara no ve.

Lo pitjor es que noltros, mes ben dit, el nostros governants en tenen bona part de culpa. Els Estats Units per mediació del seu president Mr. Wilson amb una Nota dirigida a les potencies neutrals mos convidá a intervenir en l'actual conflagració no amb les armes, sino amb tractes amistosos per afirmar, per afiansar la pau proposada per Alemanya. Els nostros governants, s'hi han pensat alguns dies, mantenint-se en el mes profund silenci; fins semblava que gestava una concepció salvadora i tothom estava amb una gran expectació, creguent que de cap manera podia el Govern desviar-se de l'opinió pública, i aquesta era de que convenia tallar l'actual conflicte, qu'era ben hora de reintegrar tants de soldats com lluiten an els dos bandos, a les seves respectives families.

Mes tothom ha quedat burlat, el país ha quedat una volta mes enganyat i ha vist que la pau tan desitjada no vendrá encara, i si ve no será degut a l'intervenció d'Espanya.

El Govern Espanyol ha contestat per fi a la Nota de Wilson amb una altra Nota en la que ve a dir qu'encara que partidaris de la pau troban que la actuació seva avui per avui no tendria eficacia, i tot respectant el desitj del President de la República Nort-Americana, suspen per ara tot treball encaminat a posar pau dins Europa i se reserva el fer-ho per quant cregui el moment mes oportú i mes eficás.

No cal dir que la premsa espanyola ha comentat agrament aquesta determinació del Govern i fins hi ha periódic que vol suposar si hi ha hagut consell o pressió de part d'una potencia beligerant. De comentar n'hi ha per tots els gusts.

Noltros, totalment neutrals, i partidaris de la pau de tota manera, creim qu'aquesta nota es estada una equivocació lamentable del Govern que devia escoltar l'opinió general del país i obrar, en això i en totes les demés coses, conforme, amb ella.

Llástima de la sanc que durant l'any que correm se vesará encara, i de les enrgies que la guerra en aquest any robará a l'humanitat, an el progrés.

Deu hi posi la seva ma; i vulgui que no perduri mes tanta desgracia.

\*\*

## Com estan els queviures

Lo qu'era d'esperar es arribat, aixó es, el fracás de la llei de subsistencies. El poble esperava la rebaixa promesa dels articles de mes consúm, farina, patates, i carn, i el desengany mes gran ha vengut a matar en flor les seves esperansas i a aclaparar-lo vegent l'inutilitat dels seus esforsos, i la fredor amb que son rebudes les seves peticions. La puja dels mercats del con-

minent s'acentua de cada dia més, i puja la farina, i segueixen en puja la carn i el peix com els demés queviures de més necessitat. Però lo pitjor es estat aquí a Mallorca, aont prohibint l'exportació dels productes nostros ha venguda immediatament una baixa extraordinària d'aquests i en canvi son de cada dia mes grvats els qu'importam.

Així, heu vist com aturant l'exportació dels ous i de l'aviram, que eren aquí una font d'enirada, se paguen avui els primers a 1'20 pts aquí quant a Barcelona an el mercat son pagats a tres pessetes i mitja la dotzena. L'aviram avui no poguent-se exportar oscila entre 1'70 y 2'25 pesetes el kg. i en canvi el blat de les Indies que se necessita comprar per aliment d'aquell se paga a coranta i mes cèntims el kg.

Tot aixó ve de falta de previsió dels governants, aixó demostra el fracàs en l'aplicació de la llei i poble, sofreix i calla.

APELLI.

## La Biblioteca circulant

Molt de temps feya que estavem estudiant la manera de treure el poble d'Artà, el nostro poble estimat, de la apatia en que viu dins el mon, sumíavem la seva resurrecció, i moltes estones amb amics volgudíssims mos preocupavem de ferlo viure nova vida, d'infiltrarli saba nova, la cual corregeuent per totes les seus branques fes un abre esponerós, un abre que fos l'admiració de tota Mallorca.

Tal vegada pensavem massa amunt, els nostros projectes pot esser eren massa grans i per no esse proporcionats a les nostros forces se quedaven espantats, no passaven de converses, i un dia i un altre dia al llegir a les revistes i periòdics que desiara arriben a les nostros mans, la manera com se trabaya a fora casa, la vida de certes institucions que nasqueren amb pocas energies, pero que els seus fundadors cuidaren prou de que la saba corregués per les seues venes arribant a la mes grandiosa exuberancia dins el seu modo d'esser, no poriem manco de preguntarnos ¿i axó que se fa a altres bandes no ho podriem fer a Artà?

Amics que m'lletgíreu, quant ara fa un any axí pensavem, no poriem creure que, una Institució fundada casi d'amagat per por del fracàs, la *Biblioteca Circulant* que te el seu estalja social an el carrer dels Quatre-Cantons n.º 3, tengués l'èxit notable que presenciám.

Hem vist en el *balans publicat* en el num. passat d'aquest quinzeneri, com son 388 els llibres lletgits d'ensa que està en funcions, passa d'un llibre diari que ha surtit de la biblioteca per trescar dins el mar sense fons del pensament del lletgidor i dexar un rastre imborrable amb les seves ensenyances.

Estiguem segurs que l'obra feta per aquestas lectures dins les cases del nostro poble, es obra bona.

El moviment d'aquest any es segur que doblará i triplicará an els qui venen sobre tot si no falta la protecció que aquesta obra merex de part de tots els que se preocupen del desenrotlo moral del poble, ¡es tan cómodo lletgir un llibre per 10 cèntims!

An els temps que correm tots els qui se preocupen de la cultura dels pobles demanen continuament an els governs i corporacions oficials, la seva ajuda per adquirir llibres i fomentar les biblioteques; llibres, es el crit de la cultura, llibres demanen per tota erreu i demanam noltros per aumentar la *biblioteca circulant*, llibres i llibres bons que contenen la saba creadora de les energies que tan els pobles grans.

Aquesta Institució es el prelude de la nova vida que amb l'ajuda de Deu i dels protectors, viurá el poble d'Artà.

LI. GARCÍAS

## La Caja de Pensiones

Durante el mes de Diciembre último la Sucursal en Palma de la Caja de Pensiones para la vejez y de Ahorros, colaboradora en Cataluña y Baleares del Instituto Nacional de Previsión, ha abierto 171 libretas nuevas de ahorro, dote y pensión de retiro, ha emitido 65 Cartillas de Previsión Social, ha expendido 4.200 Sellos de previsión y ha constituido las Mutualidades Escolares «La Hormiga», de Lluchmayor, «Santa Teresa de Jesús», de La Puebla y «San Cosme y San Damián de Pina».

Durante el año último las libretas nuevas de ahorro, dote y pensión de retiro abiertas por la misma Sucursal fueron a 2.864, las Cartillas de Previsión Social emitidas llegaron a 664, y los Sellos de Previsión expendidas fueron 30.550.

Además, durante el propio año de 1916 se constituyeron por esta Sucursal, dos Patronatos locales de la Vejez y 65 Mutualidades Escolares, de las que corresponden 36 a Escuelas de niños, 28 a Escuelas de niñas y una a Escuela de Párvulos. De dichas 65 Mutualidades corresponden a Mallorca, 55; a Menorca, 4 y a Ibiza, 6.

En 1.º de Enero del corriente año contaba esta Sucursal con 68 Mutualidades Escolares de Previsión y dos Patronatos locales de la Vejez y tenia en organización 23 Cajas o Mutualidades Escolares, 5 Patronatos locales de Vejez, 1 Grupo Social de Previsión y 3 Cajas Rurales que tienen en estudio su adhesión a la Caja de Pensiones; es decir; 32 organismos en fundación que cooperarán a los 70 que ya tiene en funcionamiento Sucursal.

## Dues Vetlades literarias

### La de «Minerva»

Com varem anunciar en el número passat, dia 31 tengué lloc dins la sala de l'escola nacional de 1.ª ensenansa de nins, una hermosa festa literaria musical com a coronament de la primera serie de conferencies que la jova Associació organisá.

La gentada omplia de gom em gom la sala i molta que no hi capigué omplia el corredor del Claustre de davant. La sala estava bellament adornada degut al enginy del soci Minervista Pere Ferrer amb alguns mes, ocupaven la presidencia les Autoritats civil, eclesiástica i judicial de la població.

El programa se cumplí rigorosament, així en la part musical com en la literaria. L'Orfeo de la Societat cantá amb molt d'ajust «Caramelles», «Marinesca» i «Arre Moreu!» i el quarteto de la mateixa tocá «La Tourterelle» i «Fantasio» amb molta afinació.

El públic aplaudí entusiastament an els joves executants, qu'en tant curt temps i sense sobre nota casi cap dels cantadors, era marevella lo que feien. Especialment va esser aplaudit el jove tenor Jaume Nabot, que sensa tampoc sobre música cantá amb molt de sentiment la sardana «Per tu ploro».

Lletgiren poesies i traballs en prosa en Pere Sancho en Juan Sancho, en Juan Lladrés, en Joseph Cursach en Jaume Massanet i en Miquel Carrió que foren molt celebrades per la concurrencia, com també la poesia «La flor del mar» original de D. Daniel Cano, que recitá el mestre don Andreu Ferrer per ausencia de son autor.

El ja dit don Andreu Ferrer, lletgi un llarg discurs desarroilant aquest punts: «Minerva deesa de la Ciencia—Ateneus d'Espanya—Fins de l'Associació «Minerva»—Ideal an a que deven aspirar els socis d'aquesta entitat. La concurrencia complascuda amb so seu treball li tributá una ovació.

El gra, el bessó de la vetlada fou la conferencia que doná don Miquel Sastre, Delegat de la Caixa de Pensiones i de l'Institut nacional de Previsió. Parlá de «Les mutualitats escolars i les pensions a la vellesa» desenrotllant el tema amb molts de detalls i tenguent durant prop d'una hora pendent de son llabis al públic que l'ovacioná al final de sa ben estudiada conferencia.

Sentim no disposar de mes espai per donar-ne un extracte que, si Deu ho vol farem al dar conta de les conferencies que «Minerva» organisá en aquestos últims mesos.

Lp gent sortí molt satisféta de la vetlada

Sia l'enhorabona per son organisorador i per tots els joves minervistas que amb tant d'entusiasme han emprès aquesta obra de resurgiment i d'auto-educació.

### La de la Caixa Rural

El passat diumenge aquesta entitat celebrá dins la sala escola del PP. Franciscans la vetlada literaria-musical que cada any ha celebrat desde la seva constitució.

Se repartiren profusament, programes, dies abans, i en aquella diada s'anà donant a cada soci una entrada per evitar barullos que els altres anys hei solia haver lo qual se va conseguir totalment degut al treball acabadíssim de la Comissió organisoradora i en especial de don Llicrens Joy el qual mereix l'enhorabona mes efusiva.

La part musical corregué a càrrec del *Chor del Convent* que cantá molt be «La Esperanza» «Vals burlesco» i «Fum, fum, fum», i ademés un quarteto de guitarra, laud, mandolina i flauta dirigit per don Miquel Llavernas que tocá amb molta afinació i ajust vuit pessetes, essent de notar especialment «Alborada» «aires regionals», Preliudi de «El Anillo de Hierro» i un hermós pas-doble dei que n'es autor el nostre paisà don Antoni Güil, veterinari i director d'una banda de música del poble.

El P. Fr. Pere J. Cerdá fea un notable discurs exaltant el progrés que dins Artà se nota desde cert temps an aquesta part i senyalant mides acertades perque aquest progrés sia veritable i sá, aixó es, que junt amb el progrés económic e intelectual s'hi noti també el moral i relligiós sensa el qual el poble creixeria deforme.

Don Lloréns Garcies i don Andreu Ferrer feren també un discurs, cada un, tractant el primer, de la producció agrícola espanyola i el segón sobre *Economía i medis d'estalviar*.

Recitá una poesia popular don Bartomeu Ginart.

Y finalment feu un notable parlament de gracias el P. Payeras de la Missió que recordá alguns notables escritors de la població i tot felicitant als demés oradors i músics qu'havien pres part en la vetlada incitá an aquests a que estimin sempre l'art musical inspirat en els Cantos populars nostros.

No cal dir que tots els oradors foren aplaudidíssims però en especial el P. Payeras que doná a testar al públic els cantos populars d'*Es Tafoner* i d'*Es vermar* acompanyats per ell mateix amb l'armonium.

Sia per tots la mes coral enhorabona

## Bibliografia

An aquesta secció donarém compte de les obres que nos siguen remeses per sos autors de les quals en farem una ressenya.

### Almanac de «El Felanigense»

Hem estat obsequiats amb l'Almanac corresponent a l'any 1917 que edita anyalment el confrare de Felanitx «El Felanigense» Forma un elegant tomet en 8.º que ademés del calendari i datos que solen dur generalment els pronóstics que puguin interessar als mallorquins, conté també una partida de treballs literaris d molt bon gust que son: *Aquell desitj foll* d'en Joan Estelrich; *¿Porqué les odia? Notabilidats* de L. Planas.—*Recuerdos de Ant.º M.ª Penya*.—*Gerres i cantis* B. Amengual *El gel del Nort* per M. Gayá i Bauzá *Pre Ante la Casa del Cristo* per Alejandro Bhier.—*Ses matances* L. Planas *Des meu arxiu* Pau X. meis. *Un qui troba sabata a son peu* per X. *La guerra* d'en M. Fortesa. *El retablo del Passió* *Imagnís Sant Saloador de Felanitx* por M. Bordoy.—*Receta fin de siglo* por Enrique Romaña.

Agraím coraiment l'obsequi.

### Periodics de canvi

Han visitat la nostra Redacció «La Veu de Madrid» «La Tribuna» «Es Gallet» i el Obrero Balear de Palma. «En Xerrim» Soller, i «La Tradición i «Felanigense» de Felanitx.

Queda establít el canvi.

### «La Veu de Mallorca»

Pocs dies després de la nostra sortida va aparèixer a Ciutat de Mallorca aquest nou confrare que ple de Valentia surt redactat es llengua catalana i va a la reconquesta dels drets de la nostra nacionalitat. S'endevinaja de primer cop son carácter nacionalista i en ses columnes sembla que hi tendrán ressó tots els bategs de l'esperit de Mallorca, l'auténtica, i tendrà tot el sabor del Agre de la terra.

Desitjam al confrare llarga vida i fort alé per dur a cap l'obra gegantina qu'es treu re la nostra lla delimit i encarrilar-la per la viaja empresa p'el restant de la nostra nacionalitat.

## Crónica

### De la Riqueta

—El dia primer de l'any tengué lloc a Inca una hermosa festa en honor de la Llengua Catalana S'hi va fer una entusiasta reunió en el mes gran teatre de la Ciutat i hei parlaren els homos mes eminentes entre'ls literats mallorquins: D. Bartomeu Ferrá, Son fill Miquel, Durán, En Juan Estelrich, En Colom, En Fortesa, En Miquel, D. Juan Alcover, D. Juan Rosselló i molts d'altres i sobre tot no hi podia faltar l'apostol de la llengua Mossen Antouí M.ª Alcover. Tots estaren a gran altura, i foren molt aplaudits per la gran concurrencia allá aplegada.

—Per Ciutat aquests dies passats hi havia alarma, perque s'assegura que les fábricas de gas de tota Mallorca no tenen carbó mes que per un mes i no hi ha barcos que s'arrisquin a flotar per anar a cercar-ne del extranger. ¡Hi ha motiu!

—A la «Companyia Mallorquina de Electricidad» dia cinc s'hi cometé un robo important. De dins la caixa de ferro s'hi prengueren fins a 9.765 pts en dobbés i deixaren tots els documents, accions i valors del Estat que hi trobaren. Se veu, volien diners i res mes.

—Sembla que de cada dia s'acentúa més la crisis de feina que se sent dins Palma i l'Ajuntament s'ha hagut d'ocupar dels medis de solventar-la.

—Per la carretera d'Inca a Lluch, soccehí aquesta setmana una desgracia. Un matrimoni anava dins un carretó cap a Seu; la bestia tengué por i se desvocá caiguent tots dins el torrent. Quedá morta a l'acte la dona Monserrada Oliver de 63 anys i mal ferit s'home, en Juan Reinés de 65.

## De Canastra

—S'altra setmana va esser sagrimentat solemniament D. Andreu Servera (a) Virell, molt conegut i apreciat dins el poble i a fora. Sembla qu'ara se troba un poc millorat de la penosa malaltia que sofreix. Deu vulga que aquesta milloransa augmenti si convé, i el poguem veure prest sá de tot.

—A la Sala s'hi treballa ferm arretglant el nou repartiment de consums i arbitris per l'any que correm, que sembla volen fer amb la major imparcialitat i justícia possible. Mos alegrem que així sia, i que si ningú se queixa, com sempre n'hi ha, voldriem fos sense raó.

En les últimes festes dels Sants Reis, el Cine del teatre principal se vegé molt concorregut, de tal manera que se quedá moltíssima gent al carré sense entrada. I diven que valia la pena, perquè'l programa era molt hermós, essent de molt d'afecte la pel·lícula *Adan i Eva*.

—Dia 8 sorti cap a Barcelona el ric capitalista i bon amic D. Enrich Galiano amb sa Sra. esposa, després d'haver passat aquí les festes.

—Segons tenim entés hi ha glosadors de la localitat que s'afanyen fer presentar una bella *glosada de S'argument* per Sant Antoni i fins n'hi un que la presentarà en lletres de motlo. An el nombre qui ve en donarem compte perquè es una nota popular que s'hauria de conservar sempre ja qu'es de lo mes típic i hermós d'Artà.

—El farmacéutic d'aquesta localitat D. Jaume Sancho en varies excavacions fetes a *Sa Corbata* en els restos d'un *talaiot* que se desfá, ha trobat algun objectes de cerámica romana, que son intressantíssims, com també algunes monedes de la mateixa época. Convendria que tots els qui hi entenguen i sentin afició per l'arqueologia, com ell, tenguessin gust en conservar aquestes troballes i s'aficionassen a l'exploració de tantes coves i talaiots com per aquí heí ha sensa explorar.

—Després d'una llarga temporada de dies primaverals per fi hem rebuda una saoneta, gracies a Deu, que sembla caurá molt be an els nostros sembrats que tant heu necessitaven.

—Les obres des tren en la part del terme d'aquesta vila s'adelanten molt; en el número qui ve en donarem una resenya del seu estat.

—El dijous dematí les montanyes totes de la part de tramontana i ponent aparegueren blanques de neu, oferint un bell espectacle. Fa un fret qui congela. Tota la nit ha nevat, pero dins el baix, amb l'aigo qu'al mateix temps feia se fon immediatament la neu. Any de neu... ja hu sabeu.

—Se troba de moltíssima gravetat, tementse d'un moment a l'altra un desenlós fatal D.<sup>a</sup> Antonia Maria Gili Nicolau, mare de l'amo'n Bartomeu Esteva, primer tinent batle d'aquesta població. Que Deu l'assistesca per la part mes convenient.

## Ajuntament

Sessió de 31 de Decembre de 1916

En la sessió que celebrá en aquest dia el nostro Magnífic Ajuntament:

1<sup>er</sup> S'aprovaren els expedients d'arrendament dels arbitris municipals de 1917.

2<sup>on</sup> S'aprová el patró del vecins de 1917.

3<sup>er</sup> S'acordá cobrar per administració l'arbitri imposit demunt els cans durant l'any 1917.

4<sup>art</sup> Va ser aprovat el projecte de reforma de la fatxada de la casa n.º 4 del carré de Palma propiedad de D. Miguel Caidentey.

5<sup>o</sup> Se doná conta d'haver-se cobrats els 4<sup>er</sup> i 5<sup>o</sup> llibre del camí vecinal de *Sa Colonia* que puja 2119'96 pts.

6<sup>o</sup> Va ser aprovada la relació dels qui tenen cans i han pagat l'arbitri sobre aquests animals corresponent al any 1916, que puja a 635 pts.

Sessió del dia 7 de Janer de 1917

En aquesta sessió:

1<sup>er</sup> S'aprová l'extracte del acortis presos durant el passat mes de decembre.

2<sup>on</sup> S'acordá la distribució dels diners durant el corrent mes.

3<sup>er</sup> També s'acordá demanar al Exm. Sr. Governador Civil, la declaració d'utilitat pública el camí que de *Sa Colonia* du an *Es Caló* per mes envant declarar-lo vecinal.

4<sup>o</sup> S'acordá pagar a D. Peré F. Sard una baixa de consums de 1909 acordada per l'administració.

5<sup>o</sup> Igualment s'acordá comprar un grifó de pas per posar a la *Plassa de la Constitució*.

6<sup>o</sup> S'acordá també comprar unas plaques de llautó amb les inscripcions que pertoca per distintiu dels caminers municipals.

y 7<sup>o</sup> Finalmente s'acordá arretglar un tros d'acera del carré de *Ses Rocas* i fer alguns remendos al Hospital de la vila.

## Religioses

—Dia 31 del passat se celebrá a l'Oratori de Sant Salvador la festa votiva qu'anunciarem; heí predicá el P. Fr. Gabriel Tous, natural d'aquí; essent el primer sermó que hi predicava hi acudí moltíssima gent i tothom en sorti emocionat per el bon sermó que se deixá caure fent concebre que per les seues naturals dots Oratories serà un predicador de cap de brot. L'Iglesieta estava endomasada i profussament illuminada. Resultá una festa solemnisima.

—El Triduo de la Caixa Rural, que se celebrava en l'Esglesia de Sant Antoni, va esser poc concorregut. Heí predicá el P. Payeres que va fer uns sermons dignes de major concurrència. A la Comunió del diumenge hi assistiren mes homos però no tots els que podien suposat que tant molts son els socis de la Caixa Rural i la Comunió era per ells.

—Diumenge dia 14 hi haurá festa votiva a St. Salvador amb sermó a càrreg del Vicari D. Sebastiá Lliteres Pvre. El mateix dia Comunió de les *Fies de Maria*.

—El dissapte de St. Antoni completes solemnes, i el dia del St. Ofici amb sermó que predicará el Vicari Don Juan Ginart Pvre.

—El día de St. Sebastiá festa solemna a la Parroquia amb ofici i sermó a càrreg de D. Sebastiá Lliteres Vicari.

## Noves Religioses de St. Vicens

—Segons noticies fidedignes, aquest mes comensaran el noviciat a Son Roca de Palma com a postulantes a monges de la Caridad les filles d'aquest poble D.<sup>a</sup> Magdalena Fornés Femenies, D.<sup>a</sup> Ester Tous Perez i D.<sup>a</sup> Catalina Bosch Muntaner. A totes les desitjam un bon acert.

## Súplica

Pregam a tots els qui rebrán aquest periòdic sense haver-lo demanat, que si no volen estar-hi suscrits tenguin la bondat de remetre-lo-mos els de fora, o avisin al repartidor aquells que visquin aquí.

Els qui no hu farán, creurèm que volen esser suscriptors i los apuntarem a la llista.

## Goses nostres

### Notes folklòriques

Hem comensat l'any nou i com sempre tothom en fa el pronòstic, el judici, segons el particular caràcter de cada ú. El poble el te ja fet desde l'antigor i feel en guarda un cabal valiosíssim de dites populars, cançons i refranys sobre l'any, cada un des mesos i fins sobre cada un des dies. A fi de que tothom pugua tenir arreplegats i a má a totes hores aquests elements tan agradosos cada quincena publicarem els refranys, dites i cançons que mes heí diguin, que servirán d'esbarjo a uns amb el recort de dites veies i a altres de profit ja qu'els refranys son l'acumulació d'experiencies dels nostros avis.

Any nou—vida nova

Any de trons—any de morts.

Any de neu—any de Deu.

Any de neu—any de blat.

Any de neu—any d'oliva.

Any de missió—miseria.

Any de mens—any de bens.

Any de figues flos—any de plós.

Any d'aubons—any de llagosts.

Any d'aubons—any de blat.

Any de pusses—any de blat.

Any d'auveies—any d'abeies.

Any d'aubons—any de cavalións.

Any de baixest—ses parteres van malament

Per massa pa—no hi ha mal any.

Lo qui no es amb es meu any

no es amb es meu dany.

Qui dia passa—any empeny.

Ets anys passen com es fum.

Mai es mal any per tothom.

## Cançons

Na Maria fa amidó  
per enmidoná camies  
trescents xixanta cing dies  
se conté un any redó.

Set mil setsentes vuitanta  
hores en un any heí ha;  
ésadeu qui les va contá  
na Juana sa berganta.

## Endevinaia del any

Un abre que te dotze branques (mesos)  
a cada branca hi ha quatre nius (setmanes)  
dins cada niu set ous (dies)  
i quan un neix, s'altra mor

## Mes de Janer

Mes de Janer—mes mal fener.

Ah mes de Janer—es moixos van a Mahó.

Brusques de Janer—bon any mos vè.

Aigo de Jané umpl ses botes i es grané.

Polles de Jané—ponen an es pañé.

Flos de Jané—no umplen pané.

Si vols ceba de dobbé—plántala an es Jané.

Vinya per son menesté—Cavada i  
podada en sa lluna veia des Jané.

## Cançó

Blanquetja com l'amatié  
com ve que n'está florit  
blanquetja de día i nit  
com la lluna des Jané.

Al altre número seguirem publicant el Santoral del mes de Janer i les costums artanenques en la festa de Sant Antoni.

ALI-BAXÀ

## Entreteniments

En aquesta secció heí publicarem coverbos, déci-mes, xarades, jeroglífics, endevinaies i semblances; i cada quinzena donarem conta de qui mos remeti ses solucions.

### Coverbo

Un pagés qui va anar a Ciutat i no sabia avon s'havia d'acostar per dinar porque no tenia cap cén-tim, se dirigi a e<sup>r</sup> un Argenté i li digué baixet, baixet: ¿Senyó, a quant me pagarien una barra d'or?

S'Argenté que ja entreveia un negoci segur li digué: Entrau, homo, entrau i ja en parlarem: Margalida, aquest homo dinará amb noltros avui. No va esser mal de ginyá es pagés que s'assegué a sa taula i li serviren un diná de pinyol vermey. Se posá que no poria pus. Després des postres s'Argenté li va dir: Bonó, ara ja podem comensar a parlar des negoci. ¿Aont teniu sa barra d'or?

—¡Ah nol—digué es pagés—o vosté creu qu'en teng una. No senyó; si jo només hu deia per si un dia en trob una, sebre lo que en poria treure.

Poreu pensar si hi quedá etxurlat s'Argenté.

### Fuga de vocals

V.rg. d. S nt S.lv.d.r  
V.s q. .st. . . p.ny. f.rt.  
n. c.mp.rt. q. M.ll.rc.  
s g.v.ru p.r.n tr.d.r.

### Xarada

Nom d'animal es *ma prima*  
*Ma prima dos*, part del cos  
*Ma prima tres*, cansa el dors  
Y *prima quatre* es una mida.  
De *dos tres* en manjaria;  
*Tres prima* animal será.  
Y es men *Tot* per deserts va.  
Si vols cabilá cabila

### Endevinaia

Una cosa verda,  
dins es verd blanc,  
dins es blanc vermei  
dins es vermei negre  
dins es negre blanc.



# GRAN COLMADO ARTANENC

===== d'en =====

## GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

ARTANENCs: No compreu res que no passeu abans per aquesta casa  
Mai vos ne tornareu de buit, perque es sa que ven

### MES BARATO I MILLOR

Comestibles de tota casta, licors, dulees, galletes, etc., etc. : : : Grandiós surtit de Perfumeria

### TOT A BON PREU

Aquesta casa te deposit especial del celebrat "ANIS TUNEL"

Fixau-vos be en sa Direcció: CENTRO, 7, 9 y 11 - ARTA

Aquí s'hi despatxen també els servicis de l'Agencia Bujosa (a) Ganancia (única Agencia) que serveix amb puntualidad i barato qualsevol encàrrec se li fassa per Ciutat pels altres pobles de Mallorca o p'es Continent

Despaig a Artá: Centro, 7, 9 y 11

Despaig a Palma: Estanc d'es Banc de s'Oli

#### EBANISTERIA MODERNA

DE

### MIQUEL MOREY

Amb prontitut s'enllesteix qualsevol treball li encomanin

Mobles fins, de tots els estils p'el parament de casa

Especialidad en cordats de cadires a l'antiga

Pintats i dorats fins, de tots es gusts

*Abans de casar-vos i abans de comprar a cap altra banda  
passau primer per aquesta casa*

Carré de la Parroquia - Artá

En la Libreria, Papereria, i Centre de Suscripcions

DE

### Ferrer i Sureda

Vos servirán en puntualidad qualsevol llibre o publicació

pogheu desitjar, manco les pornográfiques

**A PREUS MOLT LIMITATS**

SE VENEN TAMBÉ

*paper de totes classes i tamany, llibretes, quaderns,*

*plecs, llapis, tintes i llibres escolars a la menuda i en gros*

Notau be la direcció: QUATRE CANTONS, 3

#### FARMACIA

DE

### LLORENS GARCIES

OBERTA A TOTES HORES DE LA NIT

\* \* \* \* \* Vins i aixarops medicinals  
Aixarops de cucs del Doctor Morey \* \* \* \* \*  
\* \* \* preparat amb erba cuquera d'Artá

Plassetta d'es Marxando

### VI - VI - VI

DE SA DAVESA

Vins de Taula i Vins Blancs

A TOT PREU

a la menuda i en gros les ven

Mestre Arnau Caselles (a) Garamen

RECTE, 8 ARTA